

# HVEM ER VI? HVEM ER DE?

Flygtningesituationen udfordrer hele vores måde at tænke pædagogik og uddannelse på.

Af NIELS KRYGER

**B**udapest, september 2015. Vi var omkring 3.000 forskere samlet til ECER 2015, den årlige konference i den europæiske forening for pædagogiske forskere, EERA (European Educational Research Association). Konferencen blev afholdt i universitetets smukke gamle bygninger i det centrale Budapest. Så langt så godt. Men der var noget, der forstyrrede. I tiden op til konferencen var flygtningestrømmen op gennem Europa taget til dag og for dag. Og netop i dagene for konferencen lød det, at der på byens centrale togstation udspillede sig dramatiske scener med vrede flygtninge, der demonstrerede mod politiet, fordi de var nægtet adgang til banegården. Billeder og rapporter, der desværre er alt for kendetegnende for, hvad der er sket i Europa i den seneste tid.

Og der sad »vi« – pædagogiske forskere – privilegerede i vores velordnede konference og planlagte oplæg og kunne se til, mens »de« – de mange flygtninge – søgte vej op gennem Europa. For enkelte af konferencens deltagere var det et konkret problem at nå frem til konferencen på grund af aflyste

tog, men for de fleste var der ikke de store problemer af logistisk art. Mange ankom med fly. For mange af os var der imidlertid en følelse af berøthed, der handlede om, at der sker noget i Europa, som vi ikke bare kan sidde overhørig som samfundsborgere og som pædagogiske forskere.

Professor Michael Appel var en af keynote speakerne, og hans forelæsning var på meget enkel måde med til at sætte ord på udfordringen, vi står over for. Hans budskab var, at det mest grundlæggende spørgsmål ikke bare i pædagogikken, men også i den måde, vi organiserer os på som mennesker, er spørgsmålet: »who are we«. Analyser af vi-konstruktioner er langt fra noget nyt i pædagogisk forskning. Men i den aktuelle situation blev det meget nærværende og konkret. Havde vi som europæiske pædagogiske forskere noget fælles at sige, som kunne modgå de stadigt mere ekskluderende vi-konstruktioner, som blev formuleret i forbindelse med flygtningesituationen?

Mange af disse vi-konstruktioner fortæller, at de nytilkomne ikke er en del af vores 'vi', men netop er fremmede, som kun kan rummes i mindre doser. Som når vores egen integrationsminister Inger Støjberg gang på gang har sagt, man selvfølgelig skal hjælpe folk i nød, og lige så tit har tilføjet,

»men vi skal jo også kunne følge med«. Så er der umiskendeligt et 'vi', der refererer til det nationale vi (danskere). Når Ungarns ministerpræsident Orban siger: 'We have the right to choose whom we wish to live together with', og bygger hegn rundt om Ungarn, så er det for at beskytte det ungarske 'vi'. Den såkaldte flygtningekrise er i høj grad en krise for et splittet Europa, hvor national protektionisme, grænselukninger, tåregas og vandkanoner er blevet en del af dagligdagen. Og spørgsmålet var, om 'vi' som pædagogiske forskere var et fællesskab. Kunne vi, skulle vi, tale med en fælles stemme?


Jeg var selv med som repræsentant for NERA, foreningen af nordiske pædagogiske forskere. 30 forskellige grupperinger var samlet og nåede frem til en fælles resolution, der – om end i lidt forsigtige vendinger – udtrykte en fælles holdning. En gruppe fra EERA arbejdede videre og udarbejdede et appellerende skrift, hvor overskriften hedder: *We need to talk about Europe! Amplifying the voices of refugees*. En af hovedpointerne i resolutionen er, at vi som akademikere og europæere er medansvarlige for Europas reaktion på flygtningesituation. Den såkaldte flygtningekrise ses som konsekvens af 'vores' politikker og diskurser ('our' policies and discourses). Og med »vores« refereres til, at pædagogiske forskere også er potentielle medproducenter af nogle af de diskurser, der legitimerer eksklusion af de fremmede og en nationalistisk vi-tænkning, der splitter Europa. Appellen er, at vi som pædagogiske forskere tager vores rolle alvorligt og insisterer på en anderledes tænkning og handlen.

**Helsinki, marts 2016.** Denne gang var vi omkring 700 forskere samlet til den årlige kongres i den nordiske forening for pædagogiske forskere, NERA (Nordic Educational Research Association). Denne gang var flygtningestrømmen ikke noget nyt, men snarere en etableret realitet. Jeg var blandt andet med til at moderere en paneldebat med overskriften: *'The refugee situation in a Nordic context, its implications for education and its challenges to educational researchers.'*

For første gang siden 1950'erne var der indført grænsekontrol mellem Danmark og Sverige.

Temaet kunne vel næppe være mere aktuelt. Og det på den negative måde. For de nordiske lande har som bekendt haft meget forskellige politikker over for flygtninge og dermed udfordret forestillingen om et fælles og solidarisk Norden.




 Regeringen har foreslået, at kommuner kan undervise flygtningebørn gennem et særligt tilbud uden for folkeskolen.

Et af de emner, der fyldte i paneldebatten, var, at forestillingen om en velfærdsstat i stadig højere grad er blevet knyttet sammen med monokulturelle og nationalistiske »vi'er«. De fremmede ses som nogle, der truer velfærden. Denne logik blev af flere vendt om med et udsagn om, at hvis vi som samfund ikke formår at åbne op og integrere de fremmede, så er det den sikre død for velfærdsstaten – og måske for samfundet.

Paneldebatten blev fulgt op af en resolution, der blev vedtaget ved den årlige generalforsamling i foreningen. I den tog vi tråden op fra det europæiske skrift: »*We need to talk about Europe*« ved at se os selv både som del af Europa og som del af Norden. Vi understregede pædagogiske forskeres forpligtelse til at gentænke og nytænke det, som har status af kernebegreber i vores pædagogiske tænkning og handlinger: Demokrati, lighed, velfærdsstaten, medborgerskab, solidaritet. Gentænke dem, så de åbner for forskellighed og mangfoldighed. Og helt konkret udtrykker solidaritet med de 'fremmede' og gennem tanke og handling rummer dem i et inkluderende »vi«.

Det er en nødvendig og vigtig rolle for pædagogiske forskere at forsvare og nytænke sådanne grundlæggende begreber ved også at

appellere til modhandling, når de er truet, og når det 'fremmede' ikke rummes.

I en dansk kontekst er det igen blevet aktuelt pga. et forslag fra regeringen om, at kommuner kan undervise flygtningebørn gennem et »særligt tilbud« uden for folkeskolen. Forskere fra DPU (Enheden for dansk som andetsprog og interkulturalitet) har i et høringssvar protesteret mod regeringens forslag, fordi det vil sætte folkeskolelovens bestemmelser ud af kraft for de mange børn og unge, der kommer til Danmark. Det gælder fx kravet om lærerkompetence, antal minimumtimer, klasse størrelser, ledelsesansvar, forældres ret til at vælge skole for deres børn m.v. I skrivende stund er der en underskriftindsamling i gang mod forslaget, støttet bl.a. af DLF, BUPL og Skolelederforeningen.

Og det handler ikke bare om flygtningebørn, men også om et brud med forestillingen om, at folkeskolen sikrer lige vilkår for alle. Spørgsmålet om, hvem »vi« er, og hvem der inkluderes i – og ekskluderes fra – vores fællesskaber.

Det kan synes som en lille dråbe i et stort hav, hvor strømmen går den forkerte vej. Men det er alligevel opmuntrende, at der er bevægelse blandt forskere, der siger fra og gør opmærksom på, at de grundlæggende forestillinger om solidaritet og demokrati er truet. ■

»de nordiske lande har som bekendt haft meget forskellige politikker over for flygtninge og dermed udfordret forestillingen om et fælles og solidarisk Norden.«

Niels Kryger



**NIELS KRYGER**

Lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet. Forsker blandt andet i børn og unges hverdagsliv, sociale konstruktioner af barndom og ungdom, studier af (u) lighedsskabende processer og policies. 2010-2016 medlem af styret i NERA og i 2012 hovedansvarlig for NERA-kongressen, DPU i København.